

СЕКЦІЯ 3. ІНСТИТУТ АУДИТУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

*Олександр Атамас, к. е. н., доцент
Дніпровський державний
аграрно-економічний університет*

Відповідно Бюджетного кодексу України розпорядники бюджетних коштів в особі їх керівників організують внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечують їх здійснення у своїх установах і на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління таких розпорядників бюджетних коштів [1].

Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю в державному секторі є критично важливим процесом для забезпечення належного управління державними ресурсами, досягнення цілей державної політики та запобігання шахрайству та корупції. Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю передбачає комплексний аналіз того, наскільки добре функціонують елементи системи внутрішнього контролю та чи досягають вони поставлених цілей. Перш ніж розпочати оцінку, необхідно чітко визначити цілі. Це може бути:

- оцінка загальної ефективності системи внутрішнього контролю;
- оцінка ефективності окремих елементів системи внутрішнього контролю (наприклад, контрольне середовище, оцінка ризиків, контрольні процедури, інформація та комунікація, моніторинг);
- виявлення слабких місць та розробка рекомендацій щодо їх усунення;
- підтвердження відповідності системи внутрішнього контролю законодавчим та нормативним вимогам.

Для проведення об'єктивної оцінки необхідно використовувати чіткі та вимірювані критерії, які можуть базуватися на принципах COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) [1], або ISO 31000 [2].

Це міжнародно визнана модель внутрішнього контролю є основою для багатьох систем внутрішнього контролю в державному секторі. Вона включає п'ять взаємопов'язаних компонентів: - контрольне середовище; - оцінка ризиків; - контрольні процедури; - інформація та комунікація; - моніторинг.

Оцінка системи внутрішнього контролю повинна орієнтуватися на кращі практики інших державних установ, міжнародних стандартів та обов'язково враховувати вимоги національного законодавства, галузевих нормативних актів та внутрішніх політик і процедур.

Для чіткої оцінки досягнення цілей внутрішнього контролю повинні бути розроблені або доведені до установи кількісні ключові показники ефективності.

Існує ряд методів які можуть бути використані для оцінки ефективності системи внутрішнього контролю – самооцінка, внутрішній аудит, зовнішній аудит, опитування та анкетування, спостереження, аналіз документації, тестування контролів. Всі ці методи повинні використовуватися комплексно в залежності від цілей проведення контролю.

У разі виявлення недоліків розробляються конкретні реалістичні рекомендації щодо їх усунення та покращення системи внутрішнього контролю. Результати оцінки, висновки та рекомендації документуються у звіті, який надається керівництву установи та іншим зацікавленим особам.

Важливим етапом є подальший моніторинг виконання розроблених рекомендацій та оцінка ефективності впровадження змін.

Фактори, що впливають на ефективність оцінки системи внутрішнього контролю в державному секторі, є різноманітними та взаємопов'язаними. Їхнє розуміння та належне врахування є критично важливим для отримання об'єктивних, надійних та корисних результатів оцінки, які сприятимуть покращенню управління державними ресурсами.

Перш за все, важливо враховувати специфіку державного сектору, його складність і різноманітність функцій, що впливають на внутрішній контроль. Це означає, що оцінка системи внутрішнього контролю повинна враховувати усі аспекти діяльності державної установи, включаючи фінансові операції, управлінські процеси та виконання законодавства.

Важливим є визначення правового та регуляторного контексту, в якому функціонує державний сектор. Різні нормативні акти та вимоги можуть впливати на оцінку системи внутрішнього контролю. Правильне інтерпретування цих вимог дозволяє уникнути юридичних ризиків та забезпечити дотримання стандартів.

Запроваджена культура управління та корпоративна поведінка також впливають на ефективність та оцінку внутрішнього контролю. Вона формується через лідерство на всіх рівнях організації, готовність до змін та відповідальність за прийняті рішення. Розвинута корпоративна культура сприяє зміцненню контрольних процедур та підвищенню довіри всіх зацікавлених сторін.

Врахування всіх факторів у процесі оцінки системи внутрішнього контролю в державному секторі дозволяє досягти значного покращення управління державними ресурсами і забезпечити високий рівень відповідальності.

Регулярна якісна оцінка ефективності системи внутрішнього контролю є запорукою належного управління державними фінансами та майном, а також сприяє підвищенню якості надання державних послуг.

Література

1. Комітет організацій-спонсорів Комісії Тредвея (Committee of Sponsoring Organizations of the Tredway Commission –COSO), URL: <https://www.coso.org/about-us>

2. International Organization for Standardization (ISO) URL: <https://www.iso.org/standard/65694.html>